

ULUSLARARASI HUKUKTA DEVLETLERİN EGEMEN EŞİTLİĞİ KAVRAMININ JUS COGENS NİTELİĞİ

Yasin ÖZTÜRK^a

Öz

Uluslararası hukukta bazı meseleler devletlerin kısmi olarak egemenliklerini devrettikleri istisnai durumlardandır. Jus cogens kurallar bu istisnai durumların uluslararası hukuktaki karşılığını ifade etmektedir. Jus cogens örnek olarak köleliğin yasaklanması, insan hakları ihlallerinin önlenmesi, egemenlik, egemen eşitlik vs. gösterilebilir. Bu açıdan jus cogensin önemi insancıl bir uluslararası hukuk ihtiyacının gelişmesinin öncülü olmasından kaynaklıdır. Bu bağlamda jus cogens uluslararası hukukun gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak jus cogensin istisnaları ve ihlalleri kavramın özünün bozulmasına da kapı açmıştır. Devletlerin egemen eşitliği kavramı da bu yönüyle jus cogensin tartışmalı konuları arasında yer almaktadır. Devletlerin egemen eşitliği ilkesinin ihlal edilmesi bu kavramın jus cogens niteliğine gölge düşürmektedir. Bu açıdan devletlerin egemen eşitliği kavramının değerlendirilmesi önemlidir. Çalışmanın temel amacı ise; devletlerin egemen eşitliği kavramının jus cogens niteliğinin ortaya çıkarılması ve ihlallerinin ortaya konulmasıdır. Böylece egemen eşitlik kavramının jus cogens niteliği vurgulanmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Jus Cogens, Egemenlik Devri, Egemen Eşitlik

Giriş

Uluslararası sistemde devletlerin hemen hiçbiri nüfus, toplumsal yapı, coğrafi yapı, askeri ve ekonomik güç gibi konularda eşit olmasa da bütün devletlerin kendi üzerinde buldukları toprak üzerinde evrensel kabul edilen bir mutlak egemenliğe sahip olduğu bilinmektedir. Bu noktada tüm devletler Birleşmiş Milletlerin ortaya koyduğu ülke, nüfus, anayasa unsurlarını sağladıkları koşullarda egemen ve eşit olarak kabul edilmektedir.

^a Arş. Gör., Gazi Osman Paşa Üniversitesi, yasin.ozturk@gop.edu.tr

İlk kez Viyana Sözleşmesinde ortaya konulan Jus Cogens kavramı da uluslararası hukukta devletlerinin hak ve yükümlülüklerinin vurgulamak amacı ile oluşturulmuştur. Viyana Kongresinde Fransız temsilci daha küçük devletler ile rekabet ederek ve bu ülkelerin egemenliklerini kısıtlayarak Fransa'nın kongredeki etkinliğinin artırılması için çalışmıştır. Bu girişimden sonra dönemin dört büyük gücü olan Büyük Britanya, Rusya, Prusya ve Avusturya bir protokol imzalamışlardır ve diğer faktörler önemli olmamak kaydıyla uluslararası sistemde tüm devletlerin eşit ve egemen olduğu kabul edilmiştir. Böylece egemen eşitlik kavramının emredici normların olmasının temeli atılmıştır.¹ Bu kongrede ilk kez kullanılan emredici norm kavramı genel olarak kesin ve istisnası bulunmayan kuralları ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu bağlamda jus cogens uluslararası hukuk kavramı, doğal hukuk doktrininin bir parçası kabul edilmiştir ve devletlerin uluslararası hukukun kimi kurallarına zorunlu olarak uymasını öngörmüştür. Bu noktada jus cogens kurallar diğer hukuk kurallarından hiyerarşik olarak üstün olması açısından önem taşımaktadır².

Ancak uluslararası hukukun en temel sorunu olan bir yaptırım mekanizmasının olmaması ve devletlerin ikili ilişkilerde daha siyasi amaçlar peşinde koşması sebebiyle emredici normlar konusunda bir ikilem ortaya çıkmaktadır. Örneğin devletlerin egemen eşitliği bir jus cogens kural olarak kabul edilirken, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin varlığı bir ikilem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum jus cogens kuralların ihlal edilemeyeceği ilkesi ile doğrudan çelişmektedir. Bu örnekte görüldüğü üzere; emredici normların uygulanması aşamasında da bu tür temel sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan konunun incelenmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada da öncelikle devlet, egemenlik, devletlerin eşitliği kavramları üzerinde durularak bir kavramsal çerçeve oluşturulacaktır. Daha sonra bu kavramlar ekseninde devletlerin egemenlik ve devletlerin egemen eşitliği konusunun jus cogens ilkesi ile ilişkisi ve tartışmaları yapılacaktır. Son olarak bu tartışmalar çerçevesinde devletlerin egemen eşitliği kavramının jus cogens olup olmadığı tartışması üzerinde durulacak ve bu konuda ortaya konulan tartışmalar da ele alınarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

A. Devlet ve Egemenlik Kavramları Üzerinden Bir Kavramsal Çerçeve

Devletlerin egemen eşitliği konusu üzerinde tartışmalar yapabilmek için öncelikle bir kavramsal analiz yapılması gerekmektedir. Bu noktada devlet, egemenlik, eşitlik, gibi kavramların tanımlanması önemli olmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak bir devlet tanımı yapmak gerekmektedir.

¹ Kurt Taylor Gaubatz, "Democratic States and the Sovereign Equality Norm", <http://kktg.net/kurt/publications/pubs/Sovereign%20Equality.pdf> (E.T. 15.06.2014) s.4

² Kamrul Hossain, "The Concept of Jus Cogens and the Obligation Under The U.N Charter", *Santa Clara Journal of International Law*, C.3, S.1, 2005, s.73.

Bir devlet tanımı yapmak kolay olmasa da uluslararası ilişkiler açısından zorunluluk arz etmektedir.³ Bu açıdan devlet, bir ülke parçası üzerinde teşkilatlanmış bir siyasi otorite altında yaşayan insan topluluğunun oluşturduğu sürekli egemen varlıktır. Devleti oluşturan belli bir ülke parçası üzerinde yerleşik olma, belli miktarda insan topluluğu, ülke de yasama, yürütme ve yargı organlarını kontrol gücüne sahip bir siyasi yapıdır. ⁴Uluslararası hukuk uygulamasına baktığımızda devletlerin kendi aralarında farklı ölçütlere göre kategorilere ayrıldığını görmekteyiz zira devletlerin her biri aynı haklara ve uluslararası alanda işlem yapma yetkisine sahip değillerdir. Burada bahsedilen her devlet kendi egemenliğine sahiptir ve diğer devletler tarafından tanınmaktadır.⁵

Egemenlik kavramı ise; devletlerin kazanımları ve kaybı, ülkesel egemenlik iddiası ve kapsamı, devletlerin hakları, diğer devletlerin sınırlandırılması gibi konuları içermektedir. Egemenlik doktrini yasal çerçeveler ekseninde devletlerin bireysel özgürlüğünü ifade etmekte de kullanılır.⁶

Egemenlik kavramı, ilk olarak Fransız hukukçu Jean Bodin tarafından ortaya atılmıştır. Bodin, egemenlik kavramını, Latince'de en yüksek, en üst anlamlarına gelen "superanus" teriminden türetmiştir. Fransız hukukçu, bu terimden hareketle "bir devletin mutlak ve sürekli gücünü nitelemek için "souveraineté" (egemenlik) kavramını kullanmıştır. Bodin'e göre egemenlik mutlaktır; güç, işlev ya da süre açısından sınırlandırılmamıştır.⁷

Tomas Hobbes'e göre ise; egemenlik kavramını devletle özdeşleştirmiş ve devletsiz yaşayan insanların kendilerini güvence altında almak için oluşturdukları devlet kavramıyla özdeşleştirmektedir. Hobbes'e göre egemenin özellikleri; "mutlak", "en üstün", "sürekli" ve "bölünmez" olan yasalar koyan ancak bu yasaların kendisini bağlamamasıdır. Hobbes'e göre egemenin en önemli özelliği güvenlik sağlamasıdır. Hobbes'e egemen devlet ne sınırlanabilir ne de müdahale edilebilir şeklinde değerlendirilmiştir. Egemenlik tanrıdan değil bireylerin çıkarları sonucu ortaya çıkmıştır.⁸

³ Ulrich K. Preub "Devletlerin Eşitliği ve Anayasal Bir Küresel Düzendeki Anlamı", *Hacettepe Hukuk Fak. Dergisi*, C. 1, S. 1, Çeviren: Aydın Atılğan, 2011, s.132.

⁴Galip Engin Şimşek, "Uluslararası Hukukta Kişilik", Ayşenur Tütüncü, Elif Uzun (Ed.) Uluslararası Hukuk I, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2567, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No:1537, Eskişehir, 2013, s.73-74.

⁵ Robert Beckman, Dagmar Butte, "Introduction to International Law", <https://www.ilsa.org/jessup/intlawintro.pdf> (E.T. 06.06.2014)

⁶ Martti Koskenniemi, "The Politics of International Law", <http://v880.derecho.unam.mx:8083/papime/pdf/4.pdf> (E.T. 19.06.2014) s.14.

⁷ H. Emrah Beriş, "Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, S.63, C.1, 2007, s.57.

⁸Selim Çapar, Şükrü Yıldırım, "Hobbes ve Locke'un Devlet Düşüncesine Katkıları", http://www.arem.gov.tr/ortak_icerik/arem/Makale/Hobbes&Locke%28Capar-Yildirim%29.pdf (E.T. 11.06.2014) ss.12-13.

Jean Jack Rousseau'nun egemenlik anlayışına göre ise; egemenlik kavramı daha demokratik bir bakış açısıyla değerlendirilmiş ve halkın kendi karar alma ve yöneticilerini seçmesi temeline dayandırılmıştır. Rousseau'nun egemenlik anlayışında egemenin devlet olduğu vurgulanmış ancak bu egemenliği halk ile paylaşıldığı ve gücünü halktan aldığı da önemle vurgulanmıştır. Rousseau'nun ortaya koyduğu siyasal düzende toplumdaki her bireyin egemenliğin belirli bir payına sahip olması temeline dayanır. Bu açıdan toplumdaki egemen güç toplumu oluşturan bireylerin toplamıdır. Devletin on bin yurttaştan oluştuğunun varsayıldığı durumda egemenlik on bin de bir oranında her bireye bölünmesi gerekmektedir. Ancak buna rağmen her bireyde egemen gücün otoritesine tüm varlığıyla boyun eğmek zorundadır.⁹

Bugün bilinen anlamıyla egemenlik kavramı, pratikte Avrupa'da yaşanan "30 Yıl Savaşları" sonrasında imzalanan "Vestfalya Barışı" (1648) ile ortaya çıkmıştır. Dönemin hakim anlayışına göre egemenlik; Avrupa'da, siyasal iktidarın bölündüğü bir sistemi ifade eden feodalizmden ulus devlete geçişte önemli rol oynayan dönemin mutlak monarşileri, gerçek egemen devletlerdi. Çünkü egemenlik, mutlak, bölünmez ve sınırlanamaz nitelikleriyle bir tek kişiye, monarka aitti. Egemen gücü, ne ülke içinde ne de ülke dışında sınırlayan bir güç yoktu.¹⁰

20'yy'ın başlarına gelindiğinde egemenlik kavramı üzerine iki grup doktrin ortaya çıkmıştır. Bunlar egemenliğin korunmasını isteyen taraf ki sınırlandırılmasını sadece çeşitli hukuksal kurallar olarak ve sınırsız bir kavram olarak görmemektedirler. Bu yazarların görüşü genel olarak; iç veya dış yönden egemenlik, ona sahip olan devletin üstünde, devlete hâkim hiçbir şahsın bulunmadığını ifade eder, fakat devletin her istediğini özgürce yapabileceğini de reddetmişlerdir; egemen bir devlet hareketlerinin tek hakimidir ancak yapılması mümkün bütün faaliyetleri yapabilme serbestisine de sahip değildir, şeklinde olmuştur. İkinci grup doktrinde ise; genel yaklaşım olarak egemenlik, yani devletin egemen olması, devlet erkinin uluslararası hukuku tarafından ortaya konulan kurallarla kısıtlanmış ve devleti mutlak kudret olmaktan çıkarmıştır. Özetle egemenlik kavramı, diğer devlet ve milletlerin haklarından doğan ve uluslararası sorumluluklara sahip olan ve uyum gösteren bir kavram olarak tanımlanmış, kısaca devletlerin egemen olmaları, kendilerine hukuk tarafından tanınmış olan yetkileri serbestçe kullanabilmek iktidarına sahip olmaları şeklinde kabul edilmemiştir.¹¹

Ancak klasik egemenlik anlayışı Federalizm, Kuvvetler Ayrılığı gibi iç hukuksal yapılarıdaki değişikliklerle bunun yanında özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde baskın olarak ortaya çıkan uluslar üstü kurum ve kuruluşların ortaya çıkması ve devletlerin egemenlik yetkilerinin bir kısmını bu kurumlara devretmesiyle tamamen

⁹ Yusuf Şevki Hakyemez, "Çoğunlukçu Demokrasi Anlayışı Rousseau ve Türk Anayasaları Üzerine", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.4, C.52, 2003, s.78.

¹⁰ Sami Kiraz, "Uluslararası İlişkilerde Egemenliğin Değişen Yüzü", *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.:5, S.1, 2012, s.94.

¹¹ M. Aydoğan Özman, "Devletlerin Egemenliği ve Milletlerarası Teşekküller", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.21, S.1-4, 1964, ss.72-75.

olmamakla birlikte kısmi olarak uluslararası manada devletlerin egemenlik anlayışlarının değiştiğini söylememizi sağlayabilir. Birinci ve İkinci Dünya savaşların da ortaya çıkan devlet egemenliği üzerine çeşitli tartışmalar başlatmıştır bu dönemden sonra da devletlerin klasik manada egemenlik anlayışı uluslararası örgütler aracılığı ile değiştirilmiştir.¹²

B. Uluslararası Hukukta Emredici Norm (Jus Cogens)

Jus cogens kavramı uluslararası hukukta emredici normları ifade etmek amacıyla kullanılan bir terimdir. Bu kavram genel olarak; iç hukukta kişilerin hukuksal doğrunun aksini iddia edemeyecekleri durumlar için kullanılmıştır. Uluslararası hukukta da iç hukuktan etkilenerek ahlaki olmayan durumların uygulanmaması durumunu ifade etmektedir.¹³ Bu kavram 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesinde ilk kez kullanılmıştır. Jus cogens kurallar doğal hukuk doktrini temelinde geliştirilmesine rağmen daha sonra bireysel olarak devletler ve uluslar çevresinde uluslararası ölçekte uygulanmıştır.¹⁴ Jus cogens kuralın geçmişi konusundaki ortak bir yanlış bu kavramı uluslararası yasal bir teori olarak 20. Yüzyıldan daha önce kullanılmadığıdır. Jus cogens kavramı 20. Yüzyıla kadar kullanılmamış olsa da çok önceki dönemlere dair kökleri mevcuttur.¹⁵

Jus cogens kavramı Viyana Sözleşmesi ile daha belirgin bir hal almış, bu dönemle birlikte devletlerin egemen eşitliği, güç kullanımı, kolonyalizm gibi eşitlik ilkesini ihlal eden anlaşmalar gibi konular uluslararası bir düzen altına alınmaya çalışılmıştır. Özellikle son dönemlerde Jus cogens kurallar çoğunlukla insan hakları ile ilişkilendirilmeye başlanmıştır.¹⁶

Jus cogens kavramının köklerinin Roma Hukuku'na dayandığı, Jus cogens benzeri uygulamaların o dönemden beri mevcut olduğu ileri bilinmektedir. Eski Roma'da hukuk kuralları zorlayıcılık özellikleri bakımından iki temel gruba ayrılmaktadır. Birinci grup; buyruk veya mutlak kurallar niteliğindeki jus publicum, ikincisi ise tamamlayıcı ve düzenleyici kurallardan oluşan jus dispositivumdur. Buyruk kuralların özelliği, hukuksal ilişki içine giren tarafların bu kurallara aykırı bir düzenleme yapma olanağının olmaması, kendilerine farklı davranma serbestisi verilmemiş olmasıdır. Düzenleyici ve tamamlayıcı kurallar ise, hukuksal işlemlerde serbesti öngörürler, taraflar hukuksal işlemleri diledikleri gibi düzenleme olanağına sahiptirler, düzenleyici kurallar ancak ve eğer

¹² Oktay Uygun, "Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi" http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg20/uygun.pdf ss. 5-6.

¹³ İrem Karakoç, "Uluslararası Hukukta Emredici Kural Olgusuna Tarihsel Bir Yaklaşım", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, 2006, ss.88-89.

¹⁴ Rafael Nieto-Navia, "International Peremptory Norms (Jus Cogens) and International Humanitarian Law", (ed. Lah Chand Vohrah, Faousto Pocar...vd.), *Man's Unhumanity To Man Essays On International Law In Honour Of Antony Cassese*, Kluwer Law International, 2003. s. 598.

¹⁵ Evan J. Criddle, Evan Fox-Decent, "A Fiduciary Theory of Jus Cogens", *The Yale Journal of International Law*, C.34, S.33, 2009. s.334.

¹⁶ Brad R. Roth, *Sovereign Equality and Non-Liberal Regimes*, J. E. Nijman and W. G. Werner (ed.), *Netherlands Yearbook of International Law*, 2012, s.34.

gerekiyorsa, tamamlayıcı olarak uygulanırlar. Roma hukuku kaynaklı jus publicum, jus dispositivum ayrımının batı hukuk sistemini kabul eden birçok ülkede, ulusal hukuk sisteminin bir gereği olarak uygulandığı görülmektedir. Jus cogens terimi uluslararası hukuk doktrininde ilk kez 1930'larda telaffuz edilmeye başlanmış olmakla birlikte, uluslararası antlaşmaların geçerliliği için ölçüt oluşturan mutlak bağlayıcı kuralların varlığı düşüncesi yüzyıllardan beri var olagelmıştır. Jus cogens kavramına ilişkin geniş çaplı çalışmaların Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu öncülüğünde başlatılmış olduğu görülür. Antlaşmalar hukukunun kodifikasyonu ile ilgili olarak 1953 yılından itibaren başlatılan çalışmalar, jus cogens kavramının olgunlaşmasında önemli rol oynamıştır. Uluslararası uygulamaya bakıldığında 1969 Viyana Antlaşması hazırlandığı döneme kadar gerek Uluslararası Sürekli Adalet Divanı, gerekse Uluslararası Adalet Divanı'nda münhasıran jus cogens ilişkine ilişkin bir davanın söz konusu olmadığı, bununla beraber, yargıçların bu kavrama çeşitli vesilelerle atıfta buldukları görülmektedir. Daha çok ayrık oy veya karşı oy yazılarında görülen bu türden göndermelerin uygulamada etkili olduklarını ileri sürmek mümkün görünmemektedir.¹⁷

Emredici kurallar, iç hukukta, hukuk kişilerinin sözleşme ile aksini kararlaştıramayacakları ve kesin olarak uygulamak zorunda oldukları hukuk kurallarını ifade etmektedir. Uluslararası hukukta emredici kural yaklaşımı, iç hukuktan esinlenerek oluşturulmuştur. Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi ile düzenlenmeden önceki yıllardan beri olagelen bir uygulamadır. Ahlaki olmayan yükümlülüklerin antlaşma konusu olamayacağı, uluslararası hukukun da en bilinen teamül kurallarından birisidir. Jus cogens kuralların ortaya çıkışı ve iddiası uluslararası bir yasal düzenin adil ve ahlaki kurallar çerçevesinde oluşturmaktadır.¹⁸

Jus cogens dair tartışmalar genellikle uluslararası aktörlerin bir bütün olarak kabulü üzerine ilerlemektedir. 1969 Sözleşmesinde bütün devletlerin jus cogens riayet edeceği açıkça belirtilmiştir.¹⁹ Buradaki temel sorun devletlerin itiraz ettikleri durumda bir uluslararası kuralın jus cogens olup olamayacağıdır. Denk'e göre; jus cogens kurallar temelde devletlerin birbirleriyle çeliştikleri konularda bir istikrar oluşmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle eğer muhtemel bir jus cogens dair eleştiriler şiddetli ve sürekli olarak devam ediyorsa bu kuralın jus cogens olmasına engeldir. Ancak diğer türlü devletler arasında bir ortak irade beyanı ile oluşan jus cogens kurallar zaten bir itiraza

¹⁷ Şule Anlar Güneş, "Uluslararası Toplumun Ortak Değerleri Sorunu, Çevrenin Korunması ve Jus Cogens Doktrini", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 59, S. 4, ss.125-126.

¹⁸ Antônio Augusto Cançado Trindade, "Jus Cogens the Determination and The Gradual Expansion of Its Material Content In Contemporary International Case-Law", <http://www.oas.org/dil/esp/3%20-%20cancado.LR.CV.3-30.pdf> (E.T. 13.06.2014) s.7.

¹⁹ Bkz. Vienna Convention on the law of treaties (with annex). Concluded at Vienna on 23 May 1969, <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf> (E.T. 14.06.2015) s.345.

maruz kalmayacağından bu kuralın jus cogens olarak tanımlanması sorun teşkil etmemektedir.²⁰

C. Devletlerin Egemen Eşitliği İlkesinin Jus Cogens Niteliği

Devletlerin egemen eşitliği kavramına vurgu yapabilmek için devletlerin eşitliği kavramı üzerinde de durulması gerekmektedir. Burada ifade edilen eşitlik ibaresi devletlerin bireysel olarak sahip oldukları nüfus, coğrafi ve ekonomik yapı, askeri ve teknolojik kapasite gibi özellikleri kapsamamaktadır. Bu noktada üzerinde durulması gereken temel sorunsal devletlerin egemen bir erk olarak uluslararası sistem içerisindeki eşitlikleri olmaktadır.²¹

Egemen eşitlik kavramı; devletlerin iki temel prensibi olan egemen ve eşitlik kavramlarının bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Genellikle uluslararası hukukta da egemen ve eşitlik kavramlarını bir arada kullanılmakta ve eşitliğin aslında egemenliğin bir sonucu olduğu ifade edilmektedir.²²

Egemen eşitlik kavramının geçmişine bakıldığında; 17. Yüzyılda Münster Antlaşması ile devletlerin egemen eşitliği ilkesi vurgulanmıştır. Bu anlaşma ile dönemin diğer devletlerine önemli ayrıcalıklar tanınmıştır.²³ Aynı şekilde 1825’de bu ilkenin etkin bir şekilde kullanımı dönemi olmuştur, bu dönemde hiçbir ilkenin devletlerin egemen eşitliği ilkesinden daha evrensel ve kabul edilir olmadığı vurgusu yapılmıştır.²⁴ 1 Kasım 1943 yılında imzalanan Dört Egemen Anlaşması olarak da bilinen Moskova Deklarasyonunun dördüncü maddesinde egemen eşitlik kavramı vurgulanmış ve bu anlaşma da devletlerin küçük büyük fark etmeksizin uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması noktasında uluslararası örgütlerde egemen eşit olduğu vurgusu yapılmıştır.²⁵

Aynı şekilde özellikle günümüze yansımaları ölçüsünde en etkili manada ortaya çıkan 1945 Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde de egemen eşitlik kavramı önemle vurgulanmıştır. Bu sözleşmenin ikinci maddesinin içerdiğine göre BM üyesi tüm devletlerin;

“1. Örgüt, tüm üyelerinin egemen eşitliği ilkesi üzerine kurulmuştur.

²⁰ Erdem Denk, “Uluslararası Antlaşmalar Hukukunda Jus Cogens Kurallar”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, S. 56, C. 2., 2001, ss.59-60.

²¹ “Doctrine Of Equality of States”, <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Doctrine+of+Equality+of+States> (E.T. 16.06.2014)

²² Hans Kelsen, “The Principle of Sovereign Equality of States as a Basis for International Organization”, *The Yale Law Journal*, C. 53, S. 2, 1944, s. 2007.

²³ Peter M. R. Stirk, “The Westphalian Model And Sovereign Equality”, *Review of International Studies*, C.38, S.3, 2012, s. 645.

²⁴ Peter M. R. Stirk, a.g.e. s.652.

²⁵ Moscow Conference; <http://www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/1943-moscow-and-teheran-conferences/index.html> (E.T. 13.06.2014)

2. Tüm üyeler, üyelik sıfatından doğan hak ve çıkarlardan tümünden yararlanmasını sağlamak için bu Antlaşmaya uygun olarak üstlendikleri yükümlülükleri iyi niyetle yerine getirirler.

3. Tüm üyeler, uluslararası nitelikteki uyumsuzluklarını uluslar arası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek biçimde, barışçı yollarla çözerler.

4. Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığa karşı, gerek Birleşmiş Milletlerin Amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınırlar.

5. Tüm üyeler, örgütün iş bu Antlaşma gereği giriştiği tüm eylemlerde örgüte her türlü

Yardımları yaparlar ve Birleşmiş Milletler tarafından aleyhinde önleme ya da zorlama eylemine girişilen herhangi bir devlete yardım etmekten kaçınırlar.

6. Örgüt, Birleşmiş Milletler üyesi olmayan devletlerin de uluslararası barış ve güvenliğinin korunmasının gerektirdiği ölçüde bu ilkelere uygun biçimde hareket etmesini sağlar.

7. Bu Antlaşmanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler'e herhangi bir devletin kendi iç yetki alanına giren konulara müdahale yetkisi vermediği gibi, üyeleri de bu türden konuları bu Antlaşma uyarınca bir çözüme bağlamaya zorlayamaz; ancak, bu ilke, VII. bölüm de öngörülmüş olan zorlayıcı önlemlerin uygulanmasını hiçbir biçimde engellemez.²⁶

Yukarıda bahsi geçen maddelerini kabul etmekte ve BM içerisinde ve uluslararası hukuk sistemi içerisinde her bir devlet diğer devletlerin egemenliğini tanıyacağı ifade edilmiştir.

Ancak teorik olarak da tüm devletlerin ortak bir kabul göstermediği egemen eşitlik ilkesini pratikte uygulamasında da zorluklar ortaya çıkmıştır.²⁷ Bu sözleşmeye taraf olan devletlerin hiçbiri diğer herhangi bir devletin egemenliğine hâle getirecek tavır ve girişimlerde bulunmayacağı sonucu da çıkarılabilir. Egemen eşitlik ilkesinin uluslararası hukuktaki en somut şekli bir devletin iç işlerine müdahalenin yasaklanmasıdır. Bir devletin siyasal rejimi ve genel olarak ulusal yetki alanına giren konularla uluslararası toplumun ilgilenmemesi ve bu tür konular söz konusu olduğunda ilgili devlete müdahale edilememesidir.²⁸ Yine BM Sözleşmesi md.2 birçok devlet için,

²⁶ Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/35501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf>

²⁷ Benedict Kingsbury, "Sovereign and Inequality", *European Journal of International Law*, S. 9, 1998, s.603.

²⁸ Selman Ögüt, "Egemen Eşitlik Prensibine Modern Uluslararası Hukuk Açısından Bir İstisna Hali Olarak Yaklaşma", *MÜHF – HAD*, C. 19, S. 3, s.157.

ulusal özgürlük, kendi kimliğinin korunması, kendi kaderini tayin etme ve düzenleme güvencesi gibi haklarını korunmasını güvence altına almaktadır.²⁹

Devletlerin eşitliği ilkesinin hukuki yanı esas olduğundan, bu tür bir eşitliğin yüzölçümü, yukarıda da belirttiğimiz gibi nüfus büyüklüğü ve özellikleri, doğal kaynaklar, zenginlik, güç ve diğer konuları kapsamadığı açıktır. Emer de Vattel'in "uluslar doğal olarak eşittir ve doğanın verdiği aynı hak ve yükümlülüklerle sahiptir"³⁰, söyleminin aksine hukuki eşitlik bazı devletlerin genişliğini, gücünü ve uluslararası sorumluluklarını hesaba katmadan hakların ve yükümlülüklerin eşitliği anlamına gelmez. BM Sözleşmesinin ana teması olarak ta uluslararası hukukta yalnızca devletlerin kanun önünde eşitliği söz konusu olabilir. Bağlayıcılığı olan yasalar yapmaya yetkili bir uluslararası yasama organından söz edilemez.³¹

Aslında devletlerin uluslararası kişiliği kavramı devletlerin eşitliğin anlamını anlamada çok önemli bir unsurdur. Uluslararası hukuk sisteminde devletlerin karşılıklı bağımsız aktörler olarak ilişki kurabilme yetisini ifade etmektedir. Bu statü esas olarak bağımsızlıkla belirlenir. Hiçbir devlet bir diğerine üstün değildir ve bütün devletler, çoğul devlet yapısındaki statüleri bakımından eşittir. Bu devletlerin eşitliğinin doğrudan kaynağıdır ve hepsi eşit olarak bağımsızdır.³²

Ancak bir devletin varlığının esas unsurunu da uluslararası topluma üyelik statüsü oluşturur. Buradan hareketle, devletin bağımsızlığının iki yönü vardır: Bir taraftan diğer devletlerle ilişkiyi belirler, öte taraftan Lauterpacht'ın "uluslar ailesi" diye adlandırdığı, bugün çoğunlukla dendiği gibi uluslararası topluma üyelik durumuna gönderme yapar. Ayrı varlıklar olarak devletlerarasında meydana gelen ilişkileri, "kolektif uluslararası etkinliklerin ayrıcalıklarından yararlanmalarını ve sorumluluk altına girmelerini" etkileyen hukuki statülerinden ayırt etmek için Dickinson ikinciye "uluslararası konferanslarda ve kongrelerde, idari birliklerde ve tahkim kurullarında ya da mahkemelerde temsil, oylama, katılma konularıyla ilgili" olarak "siyasi ehliyet" adını vermiştir. Bu terminoloji, uluslararası topluluğa üyelik açısından eşitliğin hukuki bir statü olmadığını ileri sürme hatasına sebebiyet verebilir.³³

Bir devletin egemenliği uluslararası toplum içinde diğer devletlerle iç içe geçişiyle belirlenir ve bu birliktelik bağımsız statüsünün üzerinde önceliğe sahiptir. Bir devletin uluslararası topluma üyeliğinin onun belirleyici özelliği olduğu anlamına gelen eşitlik nitelenen durumundadır, "egemen" sıfatı da üyeliğin diğer devletlere

²⁹ Gareth Evans, Mohamed Sahnoun ve Diğerleri, *The Responsibility to Protect Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, International Development Research Center, Canada, 2001, s.7.

³⁰ Ulrich K. Preub, a.g.m. s. 132.

³¹ Ulrich K. Preub, a.g.m. s. 132

³² Ulrich K. Preub, a.g.m. s. 137.

³³ Edwin Dewitt Dickinson, *The Equality of States in International Law*, Cambridge Harvard University Press, London, 1920, s.280. e-book: <https://archive.org/stream/cu31924007494820#page/n7/mode/2up>

bağımlı olmayı içermediğini açıklamakta ve hiçbir devletin başka bir devletten üstün olamayacağı anlamıyla ilkeyi el değmemiş kılmaktadır.³⁴

Devletlerin uluslararası örgütlere üyelik statüsüyle bağımsızlık arasında bir çekişme oluşmaktadır. Söz konusu çekişme iki önemli konu bakımından ortaya çıkmaktadır. İlki hiçbir devlet, iradesi olmadan ya da iradesine aykırı olarak bir tasarrufla bağlanamaz ilkesini konu edinir. Bir devlete başka devletlerin sağladığı oy çokluğuyla, çok taraflı bir antlaşmadan doğan yükümlülükler getirmek hukuki olarak savunulamaz. Tabii ki, bir devletin uluslararası bir yapının karar alma sürecinde oy çokluğu kuralını getiren bir uluslararası antlaşmayı kabul etmesi mümkündür. Başka bir deyişle, bir devlet önceden onay verdiği bir rejimde başka devletler tarafından azınlık durumuna düşürülebilir, ama bu durum iradesine karşı iradesi olmadan bir antlaşmayla bağlı olamayacağı ilkesini geçersiz kılmaz. Bu çerçevede devlet önceden onay verdiği anlaşmalar da egemenliği kısıtlanırsa buna itiraz edemez manası çıkıyor denilebilir.³⁵

İkinci önemli husus ise devletlerin uluslararası örgütlerde temsilidir. Söz konusu ilke bütün üyelerin karar alma sürecinde eşit ağırlığa sahip midir gibi soruları da beraberinde getirmektedir. I. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Dickinson'un "uluslararası idari birlikler" diye adlandırdığı oluşumlarda temsil, oy verme ve finansal destek konularında eşitliğin büyük ölçüde bozulduğunu ifade edilmektedir.³⁶

Dickinson'un uluslararası örgütlerde egemen eşitlik ilkesinin bozulması ifadesine verilebilecek en temel örnek BM'dir. BM antlaşması taraf olan bütün devletler açısından aynı etki ve sonuçları doğurmaktadır. Fakat BM antlaşması ve örgütünün en temel özelliği kurulduğu günün uluslararası politikasının güç dengesini yansıttığıdır. Genel kurul tüm devletlerin yer aldığı bir yapılanmayı yansıtırken, güvenlik konseyi güç dengesini yansıtmıştır. BM antlaşması da buna ilişkin düzenlemelere yer vermektedir. Çoğunlukla ikinci dünya savaşının liderliğini yapmış olan ve bu devletlere veto hakkı veren düzenlemeyi yansıtan BM antlaşması sadece bu düzenleme ile devletlerin eşitliği ilkesine aykırı bir düzenlemeyi barındırmakta ve BM örgütüne ve antlaşmasına temelde yöneltilen eleştiriler bu noktada yoğunlaşmaktadır.³⁷

BM şartı üye devletler arasında egemen eşitlik ilkesinin altını çizerken barışa yönelik tehditleri önlemek ve bunları bertaraf etmek, saldırı ya da barışı ortadan kaldıracak fiilleri bastırmak üzere etkili önlemler almak şeklindeki hedefleri gerçekleştirecek bir otorite yaratarak oluşturduğu uluslararası barış ve güvenliği sağlama aygıtı hiyerarşiye dayalıdır.³⁸ Bu amaçla sözleşme üye devletlerin tümü adına uluslararası barış ve güvenliği ilgilendiren konularda karar almaya yetkili makam olarak Güvenlik

³⁴ Ulrich K. Preub a.g.m. ss. 137-138.

³⁵ Ulrich K. Preub, a.g.m. s.138.

³⁶ Edwin Dewitt Dickinson, a.g.e. ss.352.

³⁷ Hüseyin Pazarıcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri II. Kitap*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara-1989, ss. 22-23.

³⁸ Ö. Rengin Gün, "Örgütlenme İlkeleri Ve Örgüt Yönetimi Perspektifinden Birleşmiş Milletler'in Analizi", *Avrasya Dosyası*, BM Özel, C. 8, S.1, 2002.

Konseyini görevlendirir. BM antlaşması 25. Maddesi ise “birleşmiş milletler üyeleri bu antlaşma uyarınca güvenlik konseyinin kararlarını kabul etme ve uygulamaya geçirme konusunda görüş birliğine varmışlardır”³⁹, diyerek Güvenlik Konseyinin üstünlüğüne dayalı düzenlemeyi diğer devletlerin kabul edeceğine ilişkin bir düzenlemeyi ortaya koymaktadır. Ancak Güvenlik Konseyine veto yetkisi verilmesi güç dengesinin bir örneğidir.

Genel olarak; egemen eşitlik kavramı daha çok uluslararası örgütler kapsamında değerlendirilmektedir. 18. yüzyılın sonları 19. yüzyılın da başlarına tekabül eden döneme kadar Westfalyan sistemin tüm özellikleri uluslararası sistemi tamamen dönüştürdüğünü söylemek güçtür. Özellikle devletlerin diğer her bir devletin bölgesel egemenlik, devletlerin egemen eşitliği, iç işlerine müdahil olmama gibi haklarını tanımları bu döneme kadar çok yaygınlaşmamıştır.⁴⁰ Ancak 20. yüzyılda bu durum farklı bir hale bürünmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrası imzalanan BM sözleşmesi egemen eşitliği büyük vurgu yapılmıştır. Ancak BM sözleşmesinin 2. Maddesinde de vurgulanmasına karşın uluslararası örgütlerde egemen eşitlik kavramı tartışmalı bir durumdadır. Bunun en bariz örneği olarak da BMGK’nin varlığı örnek gösterilebilir.⁴¹

BMGK ve tüm teşkilâtının etkili bir şekilde çalışması, veto hakkına sahip beş büyük devletin objektif olarak tam bir işbirliğinde bulunmalarına bağlıdır. Fakat bu daimi üyelerin güç ve çıkar mücadeleleri nedeniyle Suriye örneğinde görüldüğü gibi veto etmesi nedeniyle pek işlememektedir. Burada BM’ye üye devletlerin egemenlikleri de Güvenlik Konseyi üyelerinin kendi aralarındaki güç dengesi ve pazarlıklar sonucu zarara uğrayabilir⁴². İkinci Dünya Savaşı sonrası güç dengesini yansıtan bu sistem egemen eşitlik ilkesinin uygulaması aşamasında dönemin güçlü devletlerinin askeri ve diğer güç etkenlerinin de etkisiyle sistemi kendi lehlerine kullanmaları sonucunu doğurmuştur. ABD, SSCB, İngiltere, Fransa gibi devletler İkinci Dünya Savaşı sonrası küresel sistemi dizayn ederken egemen eşitlik ilkesinin varlığına istisna bir sistem oluşturmuşlardır.⁴³

Yani burada özellikle uluslararası hukuk değil küresel siyasetin devletler üzerindeki yansımalarının önemli olduğu söylenebilir. Uluslararası sistemde baskın devletlerin güç kapasitelerinin diğer devletlere göre fazla olması uluslararası hukukun uygulaması ve yaptırım gücüne olan etkisini sınırlandırmaktadır.⁴⁴

³⁹ Bkz. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 25. Madde.

⁴⁰ David Held, “The Changing Structure of International Law: Sovereignty Transformed?”, <http://www.polity.co.uk/global/pdf/GTReader2eHeld.pdf> (E.T. 19.06.2014) ss.162.

⁴¹ Snigdha Nahar, “Sovereign Equality Principle in International Law”, <http://www.globalpolitician.com/print.asp?id=4351> (E.T. 19. 06. 2014)

⁴² Jeffrey L. Dunoff, *Sovereign Equality Obsolete? Understanding Twenty-First Century International Organizations*, J. E. Nijman and W. G. Werner (ed.), Netherlands Yearbook of International Law 2012, ss.118.

⁴³ R.P. Anand, *Sovering Equality of States and International Law*, Hope India Publications, 2008, ss.94.

⁴⁴ Nico Krisch, “International Law in Times of Hegemony: Unequal Power and the Shaping of the International Legal Order”, *The European Journal of International Law*, C. 16, S.3, 2005., ss.372.

Jus Cogens kavramını ele alınırken bu hukuki ilişkiler değil ekseriyetle politik, güç-çıkarcı temelli ilişkilerin devletlerin egemen eşitliği ilkesine tesir ettiğini söylemek mümkündür. Çoğunlukla BMGK üzerinden eleştirilen egemen eşitliğin ihlali kavramı jus cogens olsa da istisnai durumların varlığı jus cogensin işlerliğine gölge düşürmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Jus Cogens kavramı Viyana Sözleşmesinde ortaya konulmuş ve tüm devletlerin genellikle insan hakları ile ilişkilendirilerek temelde insan haklarının korunmasının ele alındığı konularda ortak bir paydada buluşabilmelerini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu noktada uluslararası hukukta; insan hakları, kuvvet kullanımı yasağı, devletlerin egemen eşitliği vs. gibi konular jus cogens kural niteliğinde olmuştur. Ancak her ne kadar bu konular jus cogens olarak düşünülse de çeşitli istisnaları da barındırmakta ve böylece jus cogens kuralı tartışmalı hale getirmektedir. Devletlerin egemen eşitliği kavramı da bu tartışmalı konular arasındadır.

BM Sözleşmesinde de bahsi geçtiği üzere uluslararası sistemde tüm devletlerin egemen eşit olarak kabul edildiği tüm uluslararası aktörler tarafından kabul edilmiş bir jus cogens olarak kabul edilse de BMGK'nin varlığı bu duruma bir istisna oluşturmaktadır. Bu aşamada devletlerin egemen eşitliği kavramının uluslararası örgütler özelinde değerlendirilmesi ayrıca önem arz etmektedir. Çünkü BMGK örneğinde de görüldüğü gibi aynı sistem içerisinde küresel siyaset ilişkileri çerçevesinde daha baskın devletler, egemen eşitlik ilkesine ters olarak daha etkin bir konumda bulunabilmektedirler. Böylece devletlerin egemen eşitliği ilkesine bir istisna oluşmaktadır. Ancak her ne kadar bu durum olsa da tüm devletler yeknesak olarak kendi egemenliğine sahip olup, devlet olarak ulusal ve uluslararası birçok kararı tek başına alabilmektedir ve uluslararası hukuk önünde tüm devletler teorik olarak olsa da eşit konumdadır.

Yine jus cogensin istisnası olarak da BMGK'nin iki yılda bir değişen 10 geçici üyesinin seçimi gösterilebilir. Daimi olmayan üyeler, genellikle coğrafi olarak bulunduğu bölgedeki diğer ülkelere kıyasla ekonomik, askeri, diplomatik, teknolojik güç ve ilerleme bakımından ön planda olan ülkeler arasından seçilmektedir. Bu durumda yine de jus cogens olarak kabul gören egemen eşitlik ilkesinin hukuki boyutunun görece istisna olduğu bir duruma işaret etmektedir. Bu durumda devletlerin egemen eşitliği ilkesinin jus cogens kural niteliğinde olduğu kati bir durumdur denilebilir.

KAYNAKÇA

Anand, R.P., *Sovering Equality of States and International Law*, Hope India Publications, 2008.

- Beckman, Robert, Butte, Dagmar, “Introduction to International Law”, <https://www.ilsa.org/jessup/intlawintro.pdf> (E.T. 06.06.2014)
- Beriş, H. Emrah, “Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, S.63, C.1. 2007.
- Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/35501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf>
- Criddle, Evan J., Decent, Evan Fox., “A Fiduciary Theory of Jus Cogens”, *The Yale Journal of International Law*, C.34, S.33. 2009.
- Çapar, Selim, Şükrü Yıldırım, “Hobbes ve Locke’un Devlet Düşüncesine Katkıları”, http://www.arem.gov.tr/ortak_icerik/arem/Makale/Hobbes&Locke%28Capar-Yildirim%29.pdf (E.T. 11.06.2014)
- Denk, Erdem, Uluslararası Antlaşmalar Hukukunda Jus Cogens Kurallar, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 56, S. 2. 2001.
- “Doctrine Of Equality of States”, <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Doctrine+of+Equality+of+States> (E.T. 16.06.2014)
- Dunoff, Jeffrey L., *Sovereign Equality Obsolete? Understanding Twenty-First Century International Organizations*, J. E. Nijman and W. G. Werner (ed.), Netherlands Yearbook of International Law 2012.
- Dickinson, Edwin Dewitt., *The Equality of States in International Law*, Cambridge Harvard University Press, London, 1920, ss.280. (e-book: <https://archive.org/stream/cu31924007494820#page/n7/mode/2up>)
- Evans, Gareth, Sahnoun, Mohamed ve Diğerleri, *The Responsibility to Protect Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, International Development Research Center, Canada, 2001.
- Gaubatz, Kurt Taylor, “Democratic States and the Sovereign Equality Norm”, <http://kktg.net/kurt/publications/pubs/Sovereign%20Equality.pdf> (E.T. 15.06.2014)
- Gün, Ö. Rengin., “Örgütlenme İlkeleri Ve Örgüt Yönetimi Perspektifinden Birleşmiş Milletler’in Analizi”, *Avrasya Dosyası*, BM Özel, C. 8, S.1, 2002.
- Güneş, Şule Anlar., “Uluslararası Toplumun Ortak Değerleri Sorunu, Çevrenin Korunması ve Jus Cogens Doktrini”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 59, S. 4. 2004.
- Hakyemez, Yusuf Şevki, “Çoğunlukçu Demokrasi Anlayışı Rousseau ve Türk Anayasaları Üzerine”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.4, C.52, 2003.
- Held, David., *The Changing Structure of International Law: Sovereignty Transformed?*, <http://www.polity.co.uk/global/pdf/GTReader2eHeld.pdf> (E.T. 19.06.2014)

- Hossain, Kamrul, “The Concept of Jus Cogens and the Obligation Under The U.N Charter”, *Santa Clara Journal of International Law*, C.3, S.1, 2005.
- Karakoç, İrem, “Uluslararası Hukukta Emredici Kural Olgusuna Tarihsel Bir Yaklaşım”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, 2006.
- Kelsen, Hans, “The Principle of Sovereign Equality of States as a Basis for International Organization”, *The Yale Law Journal*, C. 53, S. 2, 2007.
- Kiraz, Sami, “Uluslararası İlişkilerde Egemenliğin Değişen Yüzü”, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.5, S.1, 2012.
- Kingsbury, Benedict., “Sovereign and Inequality”, *European Journal of International Law*, S. 9, 1998.
- Koskeniemi, Martti., “The Politics of International Law”, <http://v880.derecho.unam.mx:8083/papime/pdf/4.pdf> (E.T. 19.06.2014)
- Krisch, Nico., “International Law in Times of Hegemony: Unequal Power and the Shaping of the International Legal Order”, *The European Journal of International Law*, C. 16, S.3. 2005.
- Moscow Conference; <http://www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/1943-moscow-and-teheran-conferences/index.html> (E.T. 13.06.2014)
- Nahar, Snigdha., “Sovereign Equality Principle in International Law”, <http://www.globalpolitician.com/print.asp?id=4351> (E.T. 19. 06. 2014)
- Nieto-Navia, Rafael., “International Peremptory Norms (Jus Cogens) and International Humanitarian Law”, (ed. Lah Chand Vohrah, Faousto Pocar...vd.), *Man’s Unhumanity To Man Essays On International Law In Honour Of Antony Cassese*, Kluwer Law International, 2003.
- Öğüt, Selman., “Egemen Eşitlik Prensibine Modern Uluslararası Hukuk Açısından Bir İstisna Hali Olarak Yaklaşma”, *MÜHF – HAD*, C. 19, S. 3.
- Özman, M. Aydoğan, “Devletlerin Egemenliği ve Milletlerarası Teşekküller”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.21, S.1-4, 1964.
- Pazarıcı, Hüseyin, *Uluslararası Hukuk Dersleri II. Kitap*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara-1989.
- Preub, Ulrich K., “Devletlerin Eşitliği ve Anayasal Bir Küresel Düzendeki Anlamı”, *Hacettepe Hukuk Fak. Dergisi*, C. 1, S. 1, Çeviren: Aydın Atılğan, 2011.
- Roth, Brad R., *Sovereign Equality and Non-Liberal Regimes*, J. E. Nijman and W. G. Werner (ed.), *Netherlands Yearbook of International Law*, 2012.
- Stirk, Peter M. R., “The Westphalian Model And Sovereign Equality”, *Review of International Studies*, C.38, S.3, 2012.
- Şimşek, Galip Engin, “Uluslararası Hukukta Kişilik”, Ayşenur Tütüncü, Elif Uzun(Ed.) *Uluslararası Hukuk I, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2567, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No:1537, Eskişehir*, 2013.

Uluslararası Hukukta Devletlerin Egemen Eşitliği Kavramının Jus Cogens Niteliği

Trindade, Antônio Augusto Cançado, “Jus Cogens the Determination and The Gradual Expansion of Its Material Content In Contemporary International Case-Law”, <http://www.oas.org/dil/esp/3%20-%20cancado.LR.CV.3-30.pdf> (E.T. 13.06.2014)

Uygun, Oktay, “Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi” http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg20/uygun.pdf

Vienna Convention on the law of treaties (with annex). Concluded at Vienna on 23 May 1969, <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf> (E.T. 14.06.2015)

JUS COGENS QUALIFICATION OF THE SOVEREIGN EQUALITY PRINCIPLE OF STATES IN INTERNATIONAL LAW

Yasin OZTURK^a

Abstract

Some cases in international law is one of the exceptional cases where a partial transfer of state sovereignty. Jus cogens refers to the provisions of these exceptional cases in international law. Prohibition of slavery, prevention of human rights violations, sovereignty, sovereign equality, etc. shown as an example of jus cogens. In this point The importance of jus cogens are being sourced from the premise of the development of international humanitarian law needs. In this context jus cogens has great importance for the development of international law. However, exceptions and violations of jus cogens has also opened the door to corruption to essence of concept. In this aspect the concept of sovereignty equality of states is among the controversial issues of jus cogens. Violation of the principle of sovereign equality of states is overshadowed to jus cogens character of this concept. In this respect the evaluation of the concept of sovereign equality of states is important. The main objective of the study; to discover the jus cogens nature of concept of sovereign equality of states and to highlight the violations. So jus cogens nature of the concept of sovereign equality will be analyzed.

Almost none of the state's in the international system, is not equal on issues such as geography, population, military and economic power, social structure. But it is accepted that all states have a universally accepted absolute sovereignty over their territory over. At this point if states reveals UN conditions such as country, population and independent constitution, states is accepted as equal and sovereign.

Some cases in international law is one of the exceptional cases where a partial transfer of state sovereignty. Jus cogens refers to the provisions of these exceptional cases in international law. Prohibition of slavery, prevention of human rights violations, sovereignty, sovereign equality, etc. shown as an example of jus cogens. In this point The importance of jus cogens are being sourced from the premise of the development of international humanitarian law needs. The concept of jus cogens which is used first time in Vienna Convention is created with the aim to highlight the rights and obligations of states under international law. The French

^a Res. Asst., Gazi Osman Pasa University, yasin.ozturk@gop.edu.tr

representative worked to increase the efficiency of France's congress by competing with smaller states and restricting their sovereignty. After this initiative, the Great Powers of the period, Great Britain, Russia, Prussia and Austria signed a protocol and other countries were considered equal and sovereign in the international system, although all other factors were not important. Thus, the principle of the sovereign equality has been laid to be the norm of jus cogens. In this congress, the concept of the primitive norm used for the first time is generally used to express certain rules without exception. In this context, the jus cogens concept of international law has been accepted as part of the doctrine of natural law and has foreseen that states must comply with certain rules of international law. At this point, jus cogens rules are important in terms of being hierarchically superior to other legal rules. However, there is a dilemma about the imperative norms, as there is no sanction mechanism, which is the most fundamental problem of international law, and states pursue more political goals in bilateral relations. For example, while the sovereign equality of states is regarded as a jus cogens rule, the existence of the United Nations Security Council emerges as a dilemma. This situation directly contradicts the principle that jus cogens rules can not be breached. In this respect, examination of the matter is important.

In this study, firstly a conceptual framework will be formed by focusing on the concepts of state, sovereignty and equality of states. Then, in context of concept such as sovereignty and sovereign equality, the relation with the jus cogens principle of the sovereign equality of states will be dealt with. Finally, the debate over whether or not the concept of sovereign equality of states will be jus cogens will be discussed, and the approaches put forward in this issue will be discussed and a conclusion will be reached.

Keywords: Jus Cogens, Transfer of Sovereignty, Sovereign Equality

